

Lesbrief

lesvoorbeelden

Inhoud

Inleiding	3
Lessuggestie 1: kunst beschouwen met eigen gemaakt werk van de kinderen	4
Lessuggestie 2: beelden beschouwen uit de omgeving	5
Lessuggestie 3: Zoekopdracht op het internet naar kunstwerken in gemeente Hardenberg (voorbereiding kunstroute)	9
Lopen van de kunstroute	11
Nabeschouwing: maak je eigen kunst!	12

Inleiding

Deze lesbrief is een vervolg op de lesbrief 'het kunstbeschouwingsgesprek'. Deze lesbrief biedt de mogelijkheid om samen met de groepen 6 tot 8 van de basisschool actief met kunst bezig te gaan. Deze lesbrief bestaat uit drie onderdelen die met elkaar in verbinding worden gebracht:

- Drie lessuggesties naar aanleiding van de lesbrief 'het kunstbeschouwingsgesprek'
- Kunstroute door Hardenberg
- Nabeschouwing: het maken van je eigen kunstwerk

Tijdens de kunstbeschouwingsgesprekken zijn kinderen actief bezig geweest met kunst. Vervolgens kun je aan de hand van drie lessuggesties die in deze lesbrief naar voren komen de kinderen zelf in aanraking laten komen met kunst. De lessuggesties geven inzicht in het maken van eigen kunst, het biedt inzicht in kunst in de openbare ruimte van Hardenberg en er is een zoekopdracht op de site www.kunstinhardenberg.nl (als voorbereiding op het lopen van de kunstroute).

Vervolgens krijgen de kinderen een plattegrond van de kunstroute met een daarbij behorend boekje waarin de kunstwerken beschreven staan. Zij kunnen met de juf of meester de kunstroute gaan bewandelen.

Tot slot volgt er een nabeschouwing. Tijdens de kunstbeschouwingsgesprekken en het lopen van de kunstroute, hebben kinderen inspiratie opgedaan. Kinderen hebben een mening ontwikkeld over kunst wat zij wel of niet mooi vinden. Met deze input gaan de kinderen zelf aan de slag met het maken van hun eigen gemaakte kunstwerk.

Deze lesbrief richt zich met name op de leraar die met de kinderen kunstzinnige uitstapjes wil maken in de eigen wijk, dorp of stad. Deze theorie en de lessen sluiten aan bij de kerndoelen 54, 55 en 56.

Kerndoel 54: De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er vervolgens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

Kerndoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Lessuggestie 1

Kunst beschouwen met eigen gemaakt werk van de kinderen

Benodigdheden

- Pas gelezen boek
- A3 formaat papier
- Tekenmateriaal, zoals kleurpotloden, krijt en viltstiften
- Puntenslijper
- Fotocamera

Uitleg

Kinderen gaan aan de slag met het maken van eigen kunstwerken. De kinderen gaan met kleurpotloden, viltstiften, krijt en ander tekengerei aan de slag om een eigen gemaakt kunstwerk te maken. De tekeningen ga je met de groep maken naar aanleiding van een pas gelezen boek. Hieruit kun je bijvoorbeeld de gebeurtenissen of de karakters als rode draad nemen. Wanneer de kinderen klaar zijn met hun kunstwerk kun je als leraar een aantal kunstwerken selecteren en daar een kunstbeschouwingsgesprek over aangaan met de hele groep. Ook kun je foto's van de kunstwerken maken en deze laten zien via het digibord.

Vraag in het kunstbeschouwingsgesprek van het gemaakte werk niet naar de 'mooiste' tekening, maar koppel het gesprek aan de beeldende opdracht en onderzoek van de kinderen. Waarom hebben zij een bepaald thema gekozen? Komt dat in de zelfgemaakte tekening naar voren? Welke materialen zijn gebruikt? Wat zie je? Wat zijn de achterliggende redenen van de tekening?

In deze lessuggestie leren de kinderen hun eigen beeldende werkstukken te leren beschouwen in relatie tot de gegeven opdracht.

Voorbeeld: tekening naar aanleiding
van het boek: *geen pest aan*

Lessuggestie 2

Beelden beschouwen uit de omgeving

Inleiding

Deze lessuggestie biedt de mogelijkheid om een beeld uit de eigen omgeving Hardenberg te beschouwen. Als eerst vertel je aan de kinderen het achtergrondverhaal van het besproken kunstwerk. Vervolgens

houd je het beeldbeschouwingsgesprek met de kinderen. Houd de vijf kernvragen in je achterhoofd (zie vorig hoofdstuk: het kunstbeschouwigsgesprek).

Wat is je eerste indruk?

- Eerste reacties van de kinderen

Wat zie je?

- Wat is het voor soort beeld? Waar zie je dat aan?
- Wat zie je aan de vorm van het beeld? (Kunnen de kinderen de houding aannemen? Wat doet het beeld? Hoe komt het dat het beeld niet omvalt?)

Wat betekent het?

- Wat vind je bijzonder aan het beeld?
- Is het beeld om naar te kijken? Wat vind je er mooi aan?
- Waar staat het beeld? Vind je dit een goede plek voor het beeld? Waarom?
- Kun je een andere goede plek bedenken?
- Weet jij een geschikte titel voor het beeld?

Wat vind je ervan?

- Vind je dit een leuk beeld voor op het schoolplein? Waarom wel of niet?

Benodigheden

- A3 formaat van een foto van het beeld
- Achtergrondinformatie van het beeld

Voorbeeld 1

De Klepperman – Jan Oosting (1983)

- Het beeld is gemaakt van brons
- Vanaf de sokkel +/- 1.50 – 2 meter lang
- Te vinden op het Klepperplein, in het centrum van Hardenberg

Achtergrondinformatie 'De Klepperman'

Op het Klepperplein boetseerde Jan Oosting ten aanschouw van het voorbijgaande publiek een levensgroot beeld van de klepperman. Uitgangspunt voor dit beeld was een oude foto van Jan Willem Schutte die van 1918 tot 1933 in functie was geweest als nachtwaker van Stad-Hardenberg. Hij was daarmee de laatste "echte" klepperman in deze plaats.

Geschiedenis Klepperman

Hardenberg staat ook bekend als 'Klepperstad'. In vroeger tijden was er een zogenaamde Klepperman aangesteld, een soort nachtwacht.

Deze klepperman is niet voor niets aangesteld. Op 8 mei 1708 ging Hardenberg in vlammen op. Slechts de kerk, een school en drie huizen werden gespaard langs de vecht. Dit was het werk van Aaltje Kraak, zij nam een brandende kaars mee naar bed om verstelwerk te doen. Ze lette even niet op en de kaars viel om. Het beddengoed vatte vlam en de brand greep om zich heen. In een oogwenk stond heel Hardenberg in brand. Van de 105 huizen die Hardenberg op dat moment telde, bleven er drie staan. Na deze brand is er een klepperman aangesteld. Hij lette erop dat er geen brand uit brak.

's Avonds tegen een uur of elf begon zijn werk, wat bestond uit het afroepen van de tijd ('elluf uur heeft de klok, de klok heeft elluf') en het controleren van de straten en erven op brandgevaar. 's Zomers ging dit geklepper en geroep tot vier uur door, 's winters tot vijf uur. Het controleren van brandgangen en erven was geen overbodig werk. Veel Hardenbergers hadden namelijk nog een mestvaalt en daar werd 's avonds de gloeiend hete asla op geleege. Als er nog wat stro tussen de mest zat wilde de mestvaalt nog wel eens in brand vliegen. Ook woonden de mensen vroeger nog in houten huisjes, dat ook wanneer er brand uitbrak snel in het vuur opging.

Voorbeeld 2

't Landbouwbeeld – Kiny Coppinga (1989)

- Het beeld is gemaakt van was en brons
- 12 meter lang
- Te vinden aan de Bruchterweg bij de Rabobank, in het centrum van Hardenberg

Achtergrondinformatie 't Landbouwbeeld

Om de Hardenbergers tot in de lengte van dagen te herinneren aan de voorname rol die de landbouw eeuwenlang voor de stad had gehad, nu nog heeft en misschien zal blijven hebben, is de stichting 't Landbouwbeeld opgericht. Deze stichting bestond uit landbouw- en plattelandsorganisaties met het doel in het centrum van Hardenberg een beeld realiseren, waarmee duidelijk de relatie van Hardenberg met haar agrarische oorsprong verbeeld zou worden en de landbouw terug zou worden gebracht naar het centrum van Hardenberg.

Uiteindelijk werd gekozen voor een ontwerp van Kiny Coppinga. Het werd een twaalf meter lang beeld in brons. Het beeld is tweedimensionaal: het is een reliëf, aan beide kanten te bekijken, dat in een

slingervorm staat opgesteld. Er wordt een verhaal verteld: de komst van de eerste mensen in het Vechtdal, het land wordt in cultuur gebracht, schapen weiden op de velden, de mens vestigt zich in nederzettingen, er komen meer vee, varkens, runderen en paarden en voor wie goed kijkt scharrelen er enkele kippen in het brons. Later, veel later, is daar een tractor die de mechanisatie aangeeft, tenslotte eindigt het beeld – voorlopig – in een stedelijke bebouwing. Voorlopig, want het laatste beelddetail wekt de suggestie dat de geschiedenis nog niet af is, maar inderdaad doorgaat: de toekomst is open. De slingervorm verwijst naar de meanderende Vecht, terwijl de veldkeien die rondom het beeld zijn aangebracht vertellen dat elke boer zijn steentje aan de ontwikkeling heeft bijgedragen.

Bij de onthulling van het beeld is het overgedragen aan de gemeente Hardenberg.

'De vecht, waarlangs zich leven ontwikkelde'

Suggesties 't Landbouwbeeld

1. Beeldende opdracht

Kinderen gaan aan de slag met het citaat: 'De vecht, waarlangs zich leven ontwikkelde'. Laat ze fantaseren over dit citaat. Waar denken de kinderen aan? Wat komt er in hen op? Hoe heeft Hardenberg zich volgens hen ontwikkeld langs de vecht? Wat heeft zich afgespeeld? Wie waren mijn voorouders? Hoe zag Hardenberg er vroeger uit?

Met de fantasie en verbeelding van de kinderen ga je aan de slag. De kinderen proberen hun fantasiebeelden te visualiseren. Dat doen ze door een tekening of schilderij te maken. Wanneer de tekeningen af zijn kun je samen met de kinderen de zelfgemaakte tekeningen beschouwen. Probeer tijdens dit gesprek erachter te komen op welke manier Hardenberg is ontstaan volgens het kind.

2. Past het in de omgeving?

't Landbouwbeeld staat midden in het centrum van Hardenberg, naast de Rabobank. Maar is dit wel een goede plek voor dit beeld? Waarom staat het niet midden in de natuur of op / in een gebouw? Tijdens deze opdracht leren de kinderen kritisch te kijken naar het beeld.

Vraag de kinderen na te denken over een andere geschikte plek voor dit beeld. Waar zouden zij het beeld neerzetten en waarom? Moet er nog iets aan het beeld veranderd of bijgevoegd worden?

Moet het beeld misschien van ander materiaal gemaakt worden? Moet het beeld groter of juist kleiner worden? Er zijn geen foute antwoorden. Laat de kinderen fantaseren.

Lessuggestie 3

Zoekopdracht op het internet naar kunstwerken in gemeente Hardenberg

Inleiding

Tijdens deze les wordt er naar kunstwerken gezocht in de gemeente Hardenberg via de internetsite: www.kunstinhardenberg.nl. Het is de bedoeling om kinderen te laten verdiepen in de kunstwerken die in de gemeente Hardenberg bevinden. Kinderen kiezen via de internetsite 1 kunstwerk uit die zij het mooist, interessantst of lelijkst vinden en schrijven daar een opstel over. Deze les is ter voorbereiding op het lopen van de kunstroute.

Zoekopdracht

De kinderen gaan op de website verschillende kunstwerken zoeken. De kinderen gaan op zoek naar het kunstwerk die zij het mooist, interessantst of lelijkst vinden. Je kunt de kinderen verschillende kunstwerken laten zoeken door de volgende stappen te doorlopen:

1. Ga naar www.kunstinhardenberg.nl
2. Kies onderwerp 'kunstwerken'
3. Kies onderwerp 'Kunst op kaart'

4. Kinderen kunnen via google maps zoeken naar kunstwerken. Door op de button te klikken, zie je welk kunstwerk op de aangegeven locatie staat.

Ook kun je de kinderen meer informatie over kunstwerken laten zoeken. Neem de volgende stappen:

1. Ga naar www.kunstinhardenberg.nl
2. Kies onderwerp 'kunstwerken'
3. Kies onderwerp 'kunst alfabetisch'
4. Kinderen kunnen uit de lijst kunstwerken zoeken in hun omgeving. Bij elk kunstwerk staat aangegeven wie de kunstenaar is, van welk materiaal het kunstwerk gemaakt is en achtergrondinformatie over het kunstwerk.

Samenvatting schrijven

Kinderen zoeken door middel van deze bovengenoemde stappen een kunstwerk uit die zij het mooist, interessantst of lelijkst vinden. Elk kind kiest 1 kunstwerk, maar je kunt er ook voor kiezen om de kinderen in groepjes te laten werken. Vervolgens schrijven de kinderen een kort opstel van het gekozen kunstwerk. Hierin komt kort te staan:

- Wat is de naam van het kunstwerk?
- Wie heeft het gemaakt?
- Wanneer is het kunstwerk gemaakt?
- Wat is het voor soort kunstwerk en waar zie je dat aan?
- Hoe is het kunstwerk gemaakt?
- Wat zou de kunstenaar met dit werk willen vertellen?
- Oordeel kunstwerk. Wat vind ik ervan? Waarom is het mooi of niet mooi?

Groepsgesprek

Tot slot delen de kinderen met de groep waarom zij een kunstwerk mooi, interessant of lelijk vinden. Een afbeelding van het kunstwerk kan via het digibord getoond worden, zodat iedereen het gekozen kunstwerk kan zien. Dit gesprek kan tot discussies in de groep leiden. Houdt tijdens dit groepsgesprek de vijf kernvragen in het achterhoofd (zie hoofdstuk: kernvragen voor een kunstbeschouwingsgesprek).

Lopen van de kunstroute

De kunstbeschouwingsgesprekken vormen een basis op het lopen van de kunstroute. Tijdens de kunstroute door het centrum van Hardenberg komen de kinderen allerlei beelden tegen die te maken hebben met de stad Hardenberg. Ze leren kijken naar beelden in de openbare ruimte en onderzoeken welke relatie er is tussen het beeld en de plek waar het beeld staat. Tijdens het lopen van de kunstroute krijgen de kinderen een plattegrond en een boekje waarin verschillende kunstwerken van de route worden uitgelicht.

Nabeschouwing: maak je eigen kunst!

Overall in de openbare ruimte worden kunstwerken toegevoegd om de omgeving aantrekkelijker te maken: in parken, langs het water, midden in het landschap, in het centrum, langs het spoorlijn, langs de weg, op school, op pleinen en bij bijzondere gebouwen. Kinderen hebben tijdens de kunst beschouwingsgesprekken en tijdens het lopen van de kunstroute geleerd kritisch naar een kunstwerk te kijken en het onder woorden brengen van een eigen mening. Tijdens de nabeschouwing maken de kinderen een eigen beeld die geplaatst kan worden in hun eigen omgeving.

Ruimtelijke opdracht

Vraag de kinderen een beeld te ontwerpen die geplaatst wordt in hun eigen omgeving. Laat ze goed nadenken waar

het beeld moet komen te staan. Voorbeelden zijn: in de tuin, op het sportveld, in een weiland, op de boerderij, langs de weg, midden in het landschap, in de speeltuin, op het schoolplein, in het centrum van de stad, langs de spoorlijn, op een plein, bij het station, bij een ziekenhuis of bij een ander bijzonder gebouw.

Het beeld wat de kinderen gaan ontwerpen is om naar te kijken. Maar je kunt er ook iets mee doen, je kunt er bijvoorbeeld op/in klimmen, overheen springen, op spelen of op kruipen. Kinderen kunnen hun eigen fantasie gebruiken voor het verbeelden van het beeld. Laat de kinderen allereerst een tekening maken van het beeld. Hoe komt mijn beeld eruit te zien? Let hierbij wel op dat het beeld wel in de gekozen omgeving kan staan.

Vervolgens gaan ze aan de slag met klei, hout, ijzerdraad, kippengaas, papier-maché, papier, karton, gips of ander materiaal om een echt beeldend kunstwerk te maken.

Het gesprek

Het is de bedoeling dat eerst alle kinderen, behalve de maker, antwoorden geeft op de volgende kernvragen.

Wat is je eerste indruk?

- Wat vinden de andere kinderen ervan?
- Is er iets dat je opvalt?

Wat zie je precies? Wat betekent het, denk je? Hoe weet je dat?

De antwoorden die bij deze vraag naar voren komen dienen als achtergrondinformatie voor de leraar. Nodig de kinderen uit om met hun eigen antwoorden te komen en vraag zo nodig verder. Welke redenen geven waarom hun eigen beeld in een omgeving past? Wat vinden zij belangrijk? Vat hun argumenten regelmatig samen en je kunt deze regelmatig met steekwoorden op het bord onder de titels van de beelden verwoorden. Het gaat niet om goede of foute antwoorden, maar om de argumenten die de kinderen geven. Het is van belang dat de kinderen hun argumenten goed kunnen onderbouwen.

- Past het beeld in de gekozen omgeving? Waarom? Waaraan zie je dat?
- Waarom heeft de maker voor deze omgeving gekozen?
- Van welk materiaal en techniek is het beeld gemaakt? Waarom? Waaraan zie je dat?
- Wat wil de maker vertellen met dit beeld?
- Wat vind je van de vorm van het beeld? Is het groot of klein? Waarom?
- Waarom heeft het beeld een bepaalde kleur?
- Voor wie is het beeld bedoeld?

Wat vind je ervan?

- Past het beeld in de omgeving? Waarom wel of niet?
- Zou je het beeld willen plaatsen in de gekozen omgeving? Waarom wel of niet?
- Wat vind je er nu van? Ben je van mening veranderd nu je langer naar het beeld hebt gekeken?

Tot slot wordt de maker naar voren geroepen en vertelt waarom hij het beeld heeft gemaakt. Ook geeft hij antwoorden op de vragen die zijn gesteld aan de andere kinderen. Hij legt uit waarom hij het beeld heeft gemaakt en wat zijn bedoeling was.

